

Ne dolgo pred nesrečno bitvo na Kosovom polju je sprejel vojvoda bosanski Tverdko naslov kraljevski i se je dal za kralja venčati, koronati, leta 1376 v manastiru Milešovskom.

Nesrečna bitva na Kosovom polju se je zgodila 15. julija leta 1398; tū je padel cvet serbskih junakov, tū se je srušilo cesarstvo serbsko, tū popustile sveze, ktere su vezale Serbe v jeden narod — Bosna je morala plačevati Turčiji letni davek. Serbi se žalostjo živo spomenjaju na bitvu kosovsku, ju opevaju v svojih prekrasnih pesnih narodnih, veju natenko pripovedovati, kako je vojska kristjanska stupala v boj, veju po imenu imenovati serbske junake, kde i kako se je ta ali uni junačko branil, kde je padel boreč se za svetu veru in narod. To vse tako živo veju, kakor da bi se ta bitva bila zgodila včera; — i onda se teše na Vidov dan.

Leta 1462 si je usmilil kralj bosanski Štefan Tomašević zadržati letni davek, na to je leta 1463 privihral sultan Mahomet II., kteri si je pribojeval Carigrad (Konstantinopol), s silno i ogromno vojsko v nesrečno Bosnu, je ubil kralja bosanskoga, pokončal v osmih dnéh 70 bosanskih mest i gradov, zatiral v robstvo tretjino prebivavcev, uteknil 30,000 mladih ljudi med divju janičarsku vojsku, razdaroval drugo tretjino prebivavcev kakor neku živinu, svojim pašam turskim.

Vitežki Matija Korvin, kralj vogerski — to je kraj Matjaž, kteroga Slovenci ješče sada v svojih pesnih opevaju, kakor kneza Marka i Lavdona — je spodil sicer Turke iz večjega dela Bosne i je ustanovil sopet vogerski banat, namestništvo bosansko: pa po bitvi pod Mohačem leta 1526 se je Turek sopet popolno pooblastil Bosne. Tada je umolknil mili glas blagoslovljenih, žegnanih zvonov v Bosni i Hercegovini i tisuč i tisuč kristjanov v teh žalostnih krajih živi i umerje, da nisu slišali zvona blagoslovljenoga; častni sveti križ su Turki oborili iz cerkvenih zvonikov, namesto njega povisili strašni kervavi polomesec, znamenje mahomedanske vere; cerkve su spreobrnili v turske džamije, i čto je med vsem tem ješče naj žalostnejega: mnogo naroda su Turki pogubili i 300,000 velikašev, tó je, gospode kristjanske, se je narodu svojemu i sveti veri izneverilo, i da bi življenje si ohranili, su se poturčili tako, da je sada v Bosni i Hercegovini blizo 550,000 mohamedanov čisto slavenske kerví, od kterih se še dandanašnji veju imena, ktera su nekada njih rodovine imele, kakor gospoda kristjanska. Ovi poturčenci su mnogokrat ukrutnejši do svojih kristjanskih bratov, kakor pravi, koreniti Turki.

Kadar sveti križ v totih krajih se pouznese i povzdigne, da bude spet častno znamenje, tada se ti poturčenci sopet tako lahko vernu k svojemu narodu i k sveti kristjanski veri, kakor su se odvernuli od nje.

(Dalje sledí.)

Odgovori na vprašanje v 8. listu:

ali labodska, lavantska ali lavantinska?

6. — „Novice“ so prinesle že petero člankov o poimenovanji slavne škofije.

Pervi je iz visokoslavljene roke in se poganja za obliko „Lavantinska“; drugi iz roke preljubega prijatla, kteri hoče imeti „Lavatiška“ ali „Lavantiška“; tretji iz modre glave poštovanega sobrata, kteri je za obliko „Labotska“; četerti misli, da je oblika „Labodska“ „turska“ in se poteguje za prvo; peti je iz roke starega prijatelja Matija Majar-a, kterega je bolj slovenski čut peljal na pravo pot, kakor filologija; on se poganja za obliko „labudska šk.“

Med vsemi je po mojem mnenji gosp. Hicinger-jeva najpravilniša. Že v svojem članku: „Deutung der

Inschrift: Laburo ex voto sacrum“ v Mittheil. des histor. Vereins für Krain l. 1857 sem memogredé reke ponemčene „Lavant“ omenil, vendar, ker častiljivim gospodom pisateljem, razun gosp. Hicinger-a, ta članek ni znan, tedaj tukaj spet povzamem, kar se tega imena tiče.

Dolina ima po reki, reka pa po jasni svetli barvi svoje ime. Deblo je lab, metatetiški za alb, kteri besedi odgovarja sank. arbhu, svetli, beli duh, arbhumat, svetleči, gršk. *ἀλγος*, vitiligo, weisse Hautflecken im Gesichte, *ἀλγιστον*, weisses gespenstisches Wesen, nemški: elbe, beli svetli duh, škandinavski: elf, bela, jasna svetla reka, visokostaronemšk: alba, svetla reka, sabinski: alpum, beli, latinsk: alpes, bele snežnate plnine, albus, beli.

Po beli svetli barvi pa je tudi ptič labod cerkvenoslov. lebed imenovan ne samo v slovenščini, temuč tudi v stari nemščini, v kteri se veli: alpiz, elbez = albus avis. Vse to so razložili učeni jezikoslovci, kakor: J. Grimm, Graff, Pott, Kuhn, in nobena logika ne more nič proti tem temeljitim razlagam.¹⁾

Stari Slovenci so izgovarjali Labanta, kar je močna oblika za labata. To močno obliko imamo v osebnih imenih: Korant, Marant, Tobant, Bregant, sansk. Chagavant, lat. amant, grški: *χαριεντ*, sem še spada: violent i. t. d.²⁾

Ker Nemec naš *b* obrača v *f* ali *w*, primeri: Bistrica = Feistritz, Babič, Baba = Wabitsch, Waben, je tedaj tudi iz Labanta napravil Lawant in iz Lawantthal Lafenthal (Lofenthal).

Slovka *an* pa prelazi v *o* ali *u*, zato govorimo Štirčani: Labota, Labuta govorivši ali o reki ali o tergu Lawamünd. Ker mi za adjectivum posesivum rabljamo suffiks *ski*, tedaj dobimo iz Labanta — Labantska ali po gori omenjenem prelazi *an* v *o* ali *u*, labotska, labutska. *Ts* pa se umehčava v *š*, primeri: horvatski in horvaški, tako tudi iz labodski — laboški.

Moremo toraj pisati po staroslovenski močni obliki: Labantska škofija, ali pa labotska — laboška škofija.

Oblika „lavantinska ni slovenska, in je iz latinskega lavantinus s slovenskim suffiksom *ski*.

Ime reke Labanta, Labota, Labuta toraj to pomeni, kar Labe, nemški Elbe, Labnica, ponemčeno: Lafniz, Laborca i. t. d., — imena mnogo rek po slovanskem svetu.

Labanta, Labota nima nikakoršne zaveze z besedo lava, kar pomenjuje „globočino stoječe vode.“ Lava je iz korenike lu, latinski: luo v besedi: abluo, dalje: lavo waschen, auswaschen. Lava toraj pomenjuje izprano globačo, eine vom Wasser ausgewaschene Vertiefung.

Pišimo toraj: labantska = labanška ali labotska = laboška, in v imenu še bomo našli opomin, naj skerbimo, da bode naša prihodnja slovenska škofija bela čista, jasna, svetla kakor bela, jasna, čista svetla voda, in kakor beli, jasni, čisti ptič — labot. V besedah Labanta in labot tiči izvirni razumek svetlobe, in svetloba, luč našega Zveličarja je geslo laboške škofije.

Izvirni pomen reke Lavant = Labanta, Labota in ptiča labot, labod zmiraj ostane bel, čisti, jasen, svetel.

Ako bi iz lava, — bi se tedaj móгло pisati: Lavantska, Lavotska, Lavoška, in bi opominjalo na

¹⁾ Glej Grimm „Deutsche Mytholog.“ str. 413. Graff „Altdeutscher Sprachschatz“ I, 243. Pott, „Etym. Forsch.“ I, 216.

²⁾ Glej Bopp „Vergleichende Grammatik.“

izprano škofijo, kar bi nemškim in slovenskim humoristom ponujalo predmet: pro quibuscunque glossis et satyris.

Naj postavim to svojo misel na teržišče, da jo tudi drugi pošlatajo, ali kaj velja, kakor sem pošlatal jez njih mnenje.

Davorin Terstenjak. *)

Noavičr iz avstrijskih krajev.

Iz Zagreba 16. marca. — Presvitli cesar so privolili svitlemu banu grofu Jelačiću urlavb tako dolgo, da se popolnoma ozdravi. Namestoval ga bo ta čas kot bana, višjega kapitana, poglavarja in vojaškega poveljnika na Horvaškem in Slavonskem feldmaršal-lajtnant Jožef Sokčević, kteremu kot vojaškemu poveljniku je pridán feldmaršal-lajtnant Emil Kusevič Samoborski.

Iz Celovca. Pri nas se bo napravila cesarska smodkarnica, to je, fabrika, ktera bode napravljala smodke ali cigare. Že to poletje se pričakuje nje pričetek.

Iz Tersta 17. marca. — 13. t. m. so z lojdovim parobrodom se odpeljali letošni romarji bratovšine sv. Severina v sveto deželo. — „Klagenf. Ztg.“ piše 14. t. m. iz Tersta, da je došlo po telegrafu mnogim parobrodom in barkam povelje, v Kotar odriniti. Ali velja to homatijam v Černogori, ne moremo za gotovo reči. — Pred nekimi dnevi se je prigodilo, da se je angležk mornar preveč napil in v morje padel. Ljudje, ki so slišali nekaj pasti, so hiteli gledat, kaj da je in vidijo res človeka v valovih. Čez dolgo ga spravijo na kopno, poskušajo vse, ga v življenje spraviti, pa nič ne pomaga. Kot mertvega ga nesejo proti jutru v mertvaško kapelo in položé na deske. Čez nekaj časa sliši čuvaj dozdevnega merliča klicati, da naj mu punča prinesejo in kmalo potem vstane in gré na policijo, kjer so njegovo uro in nekaj dnarjev spravili.

Iz Zgonika na Krasu. M. M. — Letošnja huda zima tudi nas tare; snega ni bilo veliko, pa huda burja je včasih dan na dan neprenehoma pihala, da je bil mraz, kakoršnega stari ljudje ne pomnijo; ljudém in blagu vode primanjkuje. Bati se je, da bi se zima tudi ne poznala vinski terti; sená nam bode primanjkovalo letos, pa pri vsem tem je živina dražja kakor pretekle 3 leta; vino pa je po gostivnicah in na debelo za tretji del cenejše, vendar mu pri vsem tem kupca manjka; dnarja je malo med ljudmi.

Iz Ljubljane. V poslednjem zboru mestnega odbora je bilo med drugimi rečmi sledeče sklenjeno: Naj se izpiše služba teržnega komisarja, ktera se že od leta 1853 le namestuje; plača naj ji je 600 fl., (služba je že razpisana; kdor je želi, naj se oglasi do 10. aprila); — tudi naj se udinjajo 4 magistratni služabniki za opravila na tergih i. t. d., plača naj se vsakemu na leto 250 fl.; — prestavo mesnic, kjer se živina kolje, na uno stran Ljubljance blizo Udmata, je odbor dovolil s potrebnimi pogoji; — za spominek Radecki-tov naj se pogovori magistrat s slavnim mojstrom Fernkorn-om na Dunaji, kteri hoče obraz Radecki-tov iz brona viliti za 3000 fl.; kam se bo spominek postavil, se bo za gotovo še le pozneje sklenilo; berž ko ne v drevored „Sternallee“, toda v sredo ne.

Iz Ljubljane. Visoka vlada je sklenila, da na obéh straneh železnice ljubljansko-teržaške se ima zasaditi drevje, in za to nasadbo je določila 10,000 fl. vsako leto in tudi že za letos. S tem ne želi le prijetnišo pot narediti železnici, temuč tudi izgled dati, da se dá Kras z drevjem zasaditi. — Iz Londona piše neki dopisnik v teržaški časnik, da Angleži kaj radi nakupujejo suho sadje (jabelka in hruške), in se čudi, da posebno tiste dežele, ki so blizo Tersta, od kodar se dá sadje cenó v London odpraviti, se niso dosihmal že bolj poprijele te kupčije. Pazite Slovenci, kterim je, zlasti po

železnici, Terst pred nosom! — Popraviti imamo v poslednjem dopisu iz Zagrebu, da gospod dr. H. Costa je poročnik ondašnje zgodovinske družbe.

Iz Ljubljane. Preteklo sredo smo doživeli v Ljubljani pogreb, kakošnega menda Ljubljana še ni vidila nikoli. Umerel je namreč, kakor so „Novice“ že povedale, blagi gosp. grof Rihard Blagaj, posestnik Polhograške grajšine, ki pa je pozimi večidel v Ljubljani prebival. Nekdanji njegovi podložni kmetje in sosedje v Polhovem Gradcu so prosili gospó grofinjo, naj jim dovoli, da nesó po stari domači navadi svojega ljubljanskega gospoda grofa na pokopališe, in mu tako skažejo zadnjo čast. Blaga gospa jim to rada dovoli — in res! milo je bilo viditi, ko je z grofovskimi gerbi opisano trugo osem kmetov v domačih belih kožuhih k sv. Krištofu néslo, za katero je šla velika množica najvišje gospóde ljubljanske, vmes pa še tudi veliko kmetov iz Polhovega Gradca s svečami v rokah. Kakor je to očitno znamenje, da je rajnki res bil pravi oče svojim sosedom, tako pa je tudi v čast Polhogradčanom, da so tako lepo pokazali udanost svojo do nekdanjega svojega gospoda, ki jim je po letu 1848 bil tudi župan več let.

Novičar iz raznih krajev.

Iz Dunaja. Slišati je, da bodo presvitli cesar to leto šli obiskat serbsko vojvodino in Banat.

— Nova avstrijska postava za stran dnarja je, kakor je slišati, vsa izdelana in se bo v kratkem razglasila.

— Kakor „Neue Zeit“ piše, še ni gotovo, kakošne bankovce avstrijske veljave bomo prihodnje imeli. Narodna banka je sicer že novih bankovcov po 1 fl. narediti dala, pa, kakor je slišati, jih ne bo dala med ljudi. Bankovci po 5, 10, 100 in 1000 fl. bodo pa ostali.

— Slišati je, da se bodo davki od zemljiš, poslopij in sploh tako imenovani neposrednji davki predelali in da so se pri dnarstvenem ministerstvu dela o tem že začele.

— Kupčijsk minister je izvolil inženirja prvega razreda Franca Potočnika v Also-Kubinu za nadinženirja v Krakovski upravni okolici.

— Razpis dnarstvenega ministerstva velí vsim dnarnicam, nove sreberne dnarje avstrijske veljave za plačila jemati, in sicer zvezni tolar po 1 fl. 25½ kr., forintnik po 57 kr. in četertforintnik po 14¼ kr. sedanjega dnarja. Iz tega bi se utegnulo gledé na novo dnarno postavo reči, da bo ustanovljen nadavek (ažio) za konvencijski goldinar na 5 od sto v premeri k novemu avstrijskemu forintniku.

Iz Milana 3. marca. Večji del streh hišnih so kopnjenje snega in nalívi dežja poslednje dni tako poškodovali, da so se mogli ljudje v mnozih hišah iz zgornih nadstropij s posteljami na stopnice ali v veže vmakniti, da so tū prenočevali, ker jih je voda iz stanic pregnala, ktera je strope premočila.

Iz Prage. V Pragi živi po poslednjem popisovanju 153 tavžent ljudi. Od leta 1850 se je pomnožilo število prebivavcov za 23 tavžent duš.

Iz Pešta. V Ilavi so se 14. t. m. jetniki spuntali, ko so jih k službi božji peljali. Napadli so več čuvajev, ktere so premagali in jim orožje odvzeli. Zvuneji postavljeni vojaki so bili tako previdni, da so, koj ko je hrup vstal, vrata zaperli in jetnike tako vse vjeli. Ne eden ni ušel. Ker so se pa zoperstavljali, jih je bilo 7 vstreljenih, 6 pa ranjenih.

Iz Horvaškega. Iz Preloga piše nekdo „Glasniku dalm.“: V bližnjem sv. Gjurgju je poslal pred nekimi dnevi čevljar svojega učenca na Bukovec z novimi čizmami, za ktere je mogel dnarje nazaj prinesiti. Učenec se je nazaj gredé napil v kerčmi v društvu neke žene, ktera je z njim dalje šla, in ko fante ni mogel več dalje iti, ga zavalí

*) Drugi sostavek smo prejeli, ko je bil ta že natisnjen. Vr.